

a politiky paměti. Kniha tak odráží i současný zájem o tato témata, která se nezřídka stávají kolbištěm tzv. kulturních válek. Proměna jejich vnímání proto může ilustrovat známé teze francouzského sociologa Maurice Halbwachse o neustálé proměně a aktualizaci historické paměti v nových kontextech a souvislostech.

Mgr. Vojtěch Čurda, Ph.D.

Pražská konzervatoř
vojtechcurda@seznam.cz

DOI: 10.14712/30298393.2025.15

Pavel JURÁČEK, *Deník IV. 1974–1989*

Praha, Torst 2021, 1 227 stran, ISBN 978-80-7215-681-8

Vydáním čtvrtého svazku deníků Pavla Juráčka uzavřelo nakladatelství Torst monumentální edici, zachycující životní osudy bezpochyby talentovaného scénáristy a režiséra nové vlny. Velkolepost této řady nespočívá jen v obsahu, ale i v rozsahu – součet všech čtyř dílů přesahuje pět tisíc stran (!). Juráček věnoval psaní deníků mimořádné množství času a zapisoval do nich s až grafomanským nasazením. Zejména v prvních třech dílech je patrná určitá pravidelnost, zatímco poslední svazek je v tomto směru odlišný. Pro recenzenta je velice těžké zachytit alespoň hlavní linii Juráčkova přemítání, které tak hekticky svěřoval papíru.

Samotné vydání čtvrtého dílu trvalo tři roky. Mezitím vyšla kniha *O Pavlovi*¹ od jeho poslední manželky Dani Horákové, která vyvolala dohady, zda zpoždění vydání posledního dílu Juráčkova deníku nebylo záměrné, aby měla Horáková možnost podat vlastní verzi jejich soužití. Tyto spekulace ponechme stranou. Faktem zůstává, že Juráček byl ve svých zápiscích nekompromisní, k druhým i k sobě. A právě tuto drsnou otevřenost čtenáři jeho deníků očekávají.

1) Publikace s názvem *O Pavlovi* byla již na stránkách časopisu *Marginalia Historica* recenzována.

Editori museli čtvrtý svazek rekonstruovat z roztříštěných pramenů – papírových listů, diářů a různých záznamníků. Odráží se to i v chronologickém členění a názvech kapitol, jako jsou *Červený diář*, *Okrový diář* či *Blábolení*. Juráčka tu potkáváme v době, kdy se jeho druhé manželství rozpadá a profesně se ocitá na vedlejší koleji. Poté, co mu režim de facto znemožnil filmovou činnost, hledá marně smysl života a osciluje mezi depresivními stavy (posilovanými alkoholem a léky) a krátkými záblesky světla.

Jeho deníkové záznamy se tenčí, redukuje se na útržkovité poznámky, doplněné o finanční výdaje. Peníze byly pro Juráčka trvalým problémem, umocněným dluhem za koupi domu ve Hvozdech u Štěchovic – jeho milovaného útočiště, v němž žil až do nucené emigrace. Domu a neuspořádanému osobnímu životu věnuje v denících nemálo prostoru:

„21. června 1975, Hvozdy. Od rána se povalujeme na slunci. Dopis od Vaška H. [Havla – pozn. autorky]. Večer sedíme na plácku u ohně s Drdlovými a Svobodovými [sousedé – pozn. autorky] dlouho do noci. Houby ne a nerostou. Protože Daňa pokračuje se svými útoky, rozhodl jsem se odpovídat stejným způsobem a pustil jsem se do ní kvůli jejím ctitelům; dala mi facku [...]“ (s. 227)

Navzdory všudypřítomné skepsi si Juráček uchovává jistý vizionářský a občas i ironicky vtipný pohled na svět. Zvláště zajímavé jsou pasáže z jeho mnichovského exilu, kam odešel s třetí manželkou Daňou Horákovou. Právě toto období Horáková detailně rozebírá v již zmíněné knize *O Pavlovi*. Manželé odešli do nuceného exilu v roce 1979. Z pohledu československých úřadů byl jejich pobyt v západním Německu legální, neboť jim byla na jejich žádost prodloužena výjezdní doložka. Juráčkův pohyb mezi Československem a Západním Německem ovšem budil podezření – mnozí emigranti i krajané jej považovali za konfidenta Státní bezpečnosti (dále jen StB).

Juráček v Německu nikdy úplně nezakotvil, mimo jiné kvůli jazykové bariéře, kterou nebyl ochoten nebo schopen překonat. Ačkoliv se nadále snažil tvořit, jeho produktivita klesala. Na rozdíl od Horákové, která se díky znalosti jazyka i pracovnímu nasazení rychle zorientovala, Juráček zůstával stranou. Frustrovala ho i atmosféra mezi emigranty, kteří se často dělili podle toho, kdo odešel z vlasti z donucení a kdo dobrovolně. Tento motiv se objevuje i ve zprávě z let 1978–1979, která mohla být určena StB. Ať byl její původ a účel jakýkoliv, je Juráčkovým zajímavým (a jistě i zaujatým) dokumentem o určité rivalitě a nevraživosti uvnitř exilového prostředí.

Juráček se vrátil do Československa roku 1983, o dva roky později se rozvedl s Horákovou. Zápisky od té doby ještě více ztrácejí na objemu i osobním rozměru – jsou to už jen stručná konstatování velmi lakonického typu:

„18. září 1988: Chřipka. 23:00 Milena.“ (s. 1139)

Poslední záznam pochází ze 14. ledna 1989. V květnu téhož roku Juráček umírá ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze na rakovinu.

„Ze všeho nejvíc se bojím estébáků. Kdykoliv si na ně vzpomenu, zatají se mi dech.“ (s. 847) Tomuto upřímnému Juráčkovu výroku není možno nevěřit! Bát se ale měl i svého okolí, alespoň té části svých přátel a známých, kteří ho pokládali za agenta.

Toto podezření vyvrací historik Pavel Blažek v závěrečné studii připojené k poslednímu svazku deníků (*Akce „PŘÍBRAMSKÝ“. Státní bezpečnost a Pavel Juráček 1976–1979*).² Blažek čerpá zejména z operativních svazků StB – jak z Juráčkova, tak z materiálů vedených na Daňu Horákovou (krycí jméno „Psárka“). Je cenné sledovat nejen snahy StB o navázání spolupráce (vždy neúspěšné), ale i výpovědi přátel, kteří poskytovali StB informace, a osudy samotných agentů, kteří měli Juráčka „na starosti“. V závěru života už byl Pavel Juráček natolik zlomený alkoholem, že i pro tajnou policii přestal být zajímavý. V červnu 1987 byl jeho spis založen do archivu. Blažkova studie obsahuje také fotokopie archivních dokumentů, cenná je ale především z toho důvodu, že poprvé precizně a uceleně mapuje, jak státní zřízení decimovalo Juráčkovu osobnost.

Deníky představují mimořádné svědectví nejen o autorově vnitřním světě, ale i o politické a kulturní atmosféře šedesátých až osmdesátých let minulého století. A především o hluboce rozporuplném osudu umělce, který navzdory nadání nedokázal najít pevný bod v životě ani ve společnosti.

PhDr. Alžběta Kratinová

Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně
cornejova.alzbeta@seznam.cz

DOI: 10.14712/30298393.2025.16

2) Petr BLAŽEK, *Akce „PŘÍBRAMSKÝ“. Státní bezpečnost a Pavel Juráček 1976–1979*, in: Pavel Juráček, *Deník IV. 1974–1988*, Praha 2021, s. 1195–1227.